

Α' Ενότητα

Οι χάρτες

Ένα εργαλείο για τη μελέτη του κόσμου

«Με μια πυξίδα στρογγυλή
κι ένα φθαρμένο χάρτη
κίνησα μέσα στο πρωί
μέχρι της Γης την άκρη.
Γνώρισα χώρες και λαούς
κι ήμουν στους ξένους ξένος,
μα όταν ξαναγύρισα
ήμουν μ' αυτούς δεμένους».

Μαρία Τατσόγλου

Στην ενότητα αυτή θα μάθετε για:

- ✓ το χάρτη
- ✓ τα είδη των χαρτών
- ✓ την ταυτότητα (τίτλο και υπόμνημα) του χάρτη
- ✓ την κλίμακα του χάρτη
- ✓ τον προσανατολισμό με τη βοήθεια του χάρτη

Ο χάρτης

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- τι είναι χάρτης
- για τη χρησιμότητα του χάρτη στη ζωή των ανθρώπων

Εικόνα 1.1: Παιδιά εκδρομείς

Ας υποθέσουμε ότι οι παραπάνω εικόνες είναι από τις χριστουγεννιάτικες διακοπές σου, όταν μαζί με τα παιδιά που γνώρισες από την Ιταλία, αποφασίσατε να κάνετε μια εκδρομή στο Βουνό. Με ποιο τρόπο προσπαθήσατε να διαμορφώσετε το πρόγραμμα της πεζοπορίας σας, ενώ δεν μιλούσατε την ίδια γλώσσα;

Το «εργαλείο» που θα χρησιμοποιήσετε, για να επικοινωνήσετε και να σχεδιάσετε την εκδρομή σας, είναι ο **χάρτης**. Κάθε χάρτης απεικονίζει τη μορφή που έχει ένα μέρος της επιφάνειας της Γης, όσο μικρό ή μεγάλο κι αν είναι αυτό. Αναπαριστά την πραγματικότητα που υπάρχει γύρω μας, δηλαδή τις φυσικές ομορφιές και τα ανθρώπινα δημιουργήματα. Η απεικόνιση γίνεται με διάφορα σύμβολα που όλοι οι άνθρωποι μπορούν να καταλάβουν.

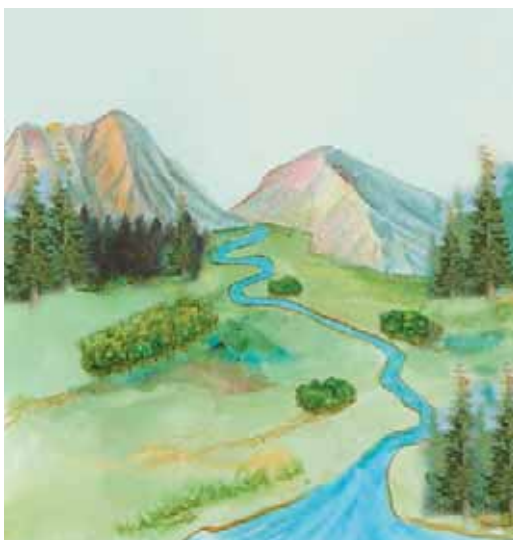

Εικόνα 1.2: Εικόνες από την περιοχή της Βυτίνας

Είσαι μαθητής του Δημοτικού σχολείου της Βυτίνας, τοπία της οποίας δείχνουν οι παραπάνω εικόνες. Ποια από αυτές θα στείλεις στους νέους Ιταλούς φίλους σου, ώστε να τους «μιλήσεις» για τον τόπο σου και τη γύρω περιοχή; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

Όλες οι εικόνες απεικονίζουν ομορφιές της Βυτίνας, όμως μόνο μία από αυτές μπορεί να σε βοηθήσει να «επικοινωνήσεις» με τους φίλους σου. Είναι αυτή που περιλαμβάνει πληροφορίες για τις φυσικές ομορφιές και τα ανθρώπινα έργα που υπάρχουν στην περιοχή.

Εικόνα 1.3: Τοπίο σε διαφορετικές χρονικές περιόδους

Παρατηρώντας τις παραπάνω εικόνες ας συζητήσουμε για τις αλλαγές που προκάλεσαν οι άνθρωποι στο τοπίο.

Κεφάλαιο 1ο

Τα τοπία που υπάρχουν γύρω μας, καθώς περνούν τα χρόνια, αλλάζουν συνεχώς μορφή. Ένα μικρό βουνό μπορεί να εξαφανιστεί και στη θέση του να γίνει ένας μεγάλος δρόμος, τα νερά της βροχής ίσως δημιουργήσουν ένα μικρό χείμαρρο, ένας ισχυρός σεισμός πιθανόν να ανοίξει ρήγμα ή να καταστρέψει ένα ανθρώπινο έργο, ένα ηφαίστειο με τη λάβα του ίσως δημιουργήσει ένα μικρό νησί κ.ά. Όλες αυτές οι αλλαγές διαμορφώνουν την επιφάνεια της Γης και μπορούν να απεικονιστούν σε ένα χάρτη. Επομένως ο χάρτης είναι το «εργαλείο» που μας βοηθά να μελετήσουμε τη μορφή ενός τοπίου.

Με το χάρτη, δηλαδή, οι άνθρωποι :

- ✓ Αναπαριστούν τοπία της Γης
- ✓ Επικοινωνούν
- ✓ Απεικονίζουν τις αλλαγές που γίνονται πάνω στη Γη

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Απεικόνιση: Η ακριβής αναπαράσταση ή περιγραφή ενός αντικειμένου

Χάρτης: Η απεικόνιση των στοιχείων ενός τοπίου με σύμβολα σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωρισμένοι σε ομάδες μοιραζόμαστε διαφορετικά σχολικά βιβλία, καταγράφουμε τους χάρτες που βρίσκονται σ' αυτά και μελετάμε το ρόλο του κάθε χάρτη μέσα στο κείμενο.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Η ιστορία του χάρτη...

Ο άνθρωπος άρχισε να ασχολείται με τη χρήση των χαρτών πολύ πριν ανακαλύψει τη γραφή. Τα αρχαιότερα δείγματα χαρτών χρονολογούνται στο 2300 π.Χ. και δημιουργήθηκαν από τους Βαβυλωνίους, οι οποίοι σχεδίαζαν χάρτες πάνω σε πήλινες πλάκες, για να απεικονίσουν διάφορα τμήματα της Γης. Την ίδια εποχή οι Αιγύπτιοι έφτιαχναν σχέδια της ξηράς, τα οποία βρέθηκαν σε τάφους. Οι πρώτοι χάρτες απεικόνιζαν δρομολόγια προς γειτονικές φυλές, όπου θα μπορούσαν να βρουν νερό ή τρόφιμα ή τις θέσεις των εχθρών. Οι Ινδιάνοι έφτιαχναν τους χάρτες τους πάνω σε δέρμα ελαφιού. Οι Ίνκας σκάλιζαν χάρτες πάνω σε πέτρες, για να δείξουν τα χαρακτηριστικά του ανάγλυφου. Οι Εσκιμώοι κατασκεύαζαν χάρτες πάνω σε δέρμα, ξύλο και οστά. Στην Ελλάδα το 500 π.Χ. ο Εκαταίος ο Μιλήσιος πιθανότατα έγραψε το πρώτο βιβλίο Γεωγραφίας που περιείχε χάρτη. Η μεγαλύτερη μορφή του αρχαίου κόσμου στη δημιουργία χαρτών ήταν ο Κλαύδιος ο Πτολεμαίος (90-168 μ.Χ.), ο οποίος σχεδίασε πολλούς αξιόλογους χάρτες της Γης.

Όπως παρατηρούμε, ο άνθρωπος από πολύ νωρίς κατάλαβε τη μεγάλη σημασία του χάρτη.

Οι συγγραφείς